

AGROTURYSTYKA W GOSPODARCE OBSZARÓW WIEJSKICH NA PRZYKŁADZIE POWIATU PIOTRKOWSKIEGO

JANUSZ ZROBEK

Uniwersytet Łódzki
e-mail: janusz.zrobek@uni.lodz.pl

SŁOWA KLUCZOWE

agroturystyka, przedsiębiorczość, lokalny rozwój, obszary wiejskie

STRESZCZENIE

Obszary wiejskie potrzebują impulsów rozwoju oraz wzbogacenia swojej tkanki gospodarczej. Jedną z dróg takiego rozwoju, ściśle związaną z obszarami wiejskimi, jest agroturystyka. Celem opracowania jest wskazanie elementów oferty, które pomagają wiejskiej społeczności skutecznie rozwijać agroturystykę, jak również wskazanie możliwości rozwoju tej formy przedsiębiorczości. Badania oparto na przeglądzie literatury i analizie materiałów pozyskanych ze źródeł wtórnych dotyczących agroturystyki w powiecie piotrkowskim. Uzyskane wyniki potwierdzają, że niekorzystne warunki naturalne ograniczają możliwości rozwoju agroturystyki w skali lokalnej. Utrzymanie nawet nieznacznej roli gospodarczej agroturystyki wymaga doskonalenia świadczonych usług przez prowadzące taką działalność gospodarstwa.

Wprowadzenie

Obszary wiejskie charakteryzują się znaczną różnorodnością, są jednak słabo rozwinięte pod względem gospodarczym. Podlegają również niekorzystnym zjawiskom związanym z zachodzącym szybko procesem starzenia społeczeństwa i spadkiem znaczenia podstawowych na tych terenach rodzajów działalności. Stąd potrzeba rozwijania przedsiębiorczości, uważanej za główną siłę rozwojową gospodarki, przynoszącą pozytywne zmiany oparte na innowacyjności (Kamińska, 2015; Tidd, Bessant, 2013; Zajda, 2013). Biorąc pod uwagę właściwości naturalnego środowiska wiejskiego i potrzebę ich zachowania, dalsze kierunki rozwoju winny dążyć do utrzymania równowagi pomiędzy środowiskiem naturalnym, postępem gospodarczym i jakością życia mieszkańców wsi, w ramach ich lokalnej społeczności (Kurtyka, 2008; Marks, Jaszczak, Połucha, 2012).

W tym kontekście jednym z najbardziej obiecujących obszarów działalności na tych obszarach jest turystyka (Kuźniar, 2013, Wojciechowska, 2009), tym bardziej że trendy wskazują na wzrost popytu na turystykę w małej skali – agroturystykę, związaną z naturą i wiejskością (Czerwińska–Jaśkiewicz, 2013; Kamińska, 2015). Istnieje więc potrzeba opracowania oferty kompatybilnej do przemian zachodzących w popycie turystycznym (Czerwińska–Jaśkiewicz, 2013; Zawadka, 2010).

Rozwijanie agroturystyki na obszarach wiejskich związane jest z potrzebą ciągłego podnoszenia jakości oferty. Ponadto jest ona działalnością, która dla zachowania swej atrakcyjności wymaga prowadzenia w małej skali, dostosowanej do wiejskich rolno-ekologicznych realiów, co w porównaniu z turystyką masową czy typowo usługową stanowi znacznie większe wyzwanie ekonomiczno-organizacyjne (Bajger-Kowalska, Tracz, Uliszak, 2016).

Celem opracowania jest wskazanie czynników, które pomagają wiejskiej społeczności skutecznie rozwijać agroturystykę i zastanowienie się w tym kontekście nad możliwością rozwoju tej formy przedsiębiorczości jako jednej z ewentualnych dróg rozwoju społeczności, sprzyjającej zachowaniu posiadanych zasobów i stabilności społeczno-gospodarczej na wsi. Praca ma charakter teoretyczno-empiryczny i została opracowana na podstawie przeglądu literatury i analizy materiałów dotyczących agroturystyki w powiecie piotrkowskim.

Rozwój obszarów wiejskich

Rozwój obszarów wiejskich zależy od wielu czynników i stanowi szczególne wyzwanie w świetle zachodzących zmian. W kontekście szybkiego rozwoju ośrodków miejskich, które kumulują powstawanie usług i zakładów produkcyjnych, przeobrażenia na wsi okazują się znacznie słabsze, co powoduje utrwalanie i pogłębianie ich marginalizacji.

Nie oznacza to jednak, iż obszary o niskim poziomie rozwoju nie dysponują potencjałem wzrostu. Słabe gospodarczo, peryferyjne obszary wiejskie często mają ważne, unikatowe zasoby naturalne, kulturowe, krajobrazowe, a także zdrowe, oryginalne spożywcze produkty lokalne, które pozostały nienaruszone, właśnie przez ich „marginalizację”. Bywają one jednak w zbyt małym stopniu wykorzystywane.

Głównym problemem dla działań prorozwojowych takich jednostek staje się w tej sytuacji zapoczątkowanie procesów umożliwiających przełamanie słabości i problemów ekonomicznych związanych z dotychczasowymi strukturami i procesami gospodarczymi (Kobus, Zrobek, 2014).

Spółeczności wiejskie są coraz bardziej świadome, że rozwój nie będzie opierał się wyłącznie na środkach pozyskiwanych z zewnątrz i że należy inwestować własne środki, tworząc lokalną ofertę opartą na konkurencyjnych walorach. Na poziomie lokalnym postęp gospodarczy przejawia się w rozwijaniu indywidualnej i zbiorowej przedsiębiorczości. Swą szansę winny szczególnie uwzględnić małe lokalne podmioty gospodarcze, wykorzystując elastyczność i zdolność adaptacyjną. Pomocne są atuty płynące z nowoczesnych technologii, zwiększające zdolność połączeń i nawiązywania kontaktów ze światem zewnętrznym. Rozwój może odbywać się na małą skalę i być osiągnięty przez wyspecjalizowane formy kooperacyjne, co stanowi podstawową szansę dla wsi.

Wiele działań opartych na bazie miejscowych zasobów wnosi znaczący wkład w postęp gospodarczy i cywilizacyjny środowiska wiejskiego. Wskazany jest zwłaszcza rozwój sektorów pracochłonnych opartych na mikroprzedsiębiorczości, działań nastawionych na lokalną integrację gospodarczą, wspierających dywersyfikację miejscowej gospodarki, zwłaszcza opierających się na zaletach lokalnych zasobów. Głównym katalizatorem takiego procesu jest rosnący popyt na nowoczesne dobra oferowane na wsi – zwłaszcza na usługi turystyczne. Ich świadczenie odgrywa szczególną rolę, aktywizując mieszkańców wsi, tworząc i zabezpieczając nowe miejsca pracy związane z popytem zewnętrznym (Grosse, Hardt, 2010). W tym kontekście turystyka może stać się jednym z wiodących sektorów gospodarki wiejskiej ze względu na wysoką zdolność do ekspansji.

Możliwości rozwoju agroturystyki

W sytuacji pogarszających się warunków egzystencji na obszarach wiejskich, głównie w konsekwencji słabnącej roli działalności tradycyjnej, turystyka staje się istotnym kierunkiem działań mogącym służyć ich rozwojowi. Dzięki pełnieniu takich funkcji jak dostarczyciela miejsc pracy i dochodów, inspiratora budowy infrastruktury, animatora współpracy pomiędzy wsią a ośrodkami miejskimi, jest w stanie odgrywać skuteczną rolę w procesie rozwoju obszarów znajdujących się w niekorzystnej sytuacji gospodarczej. Jedną z możliwych form jej realizacji jest agroturystyka stanowiąca dodatkowy czynnik rozwoju części obszarów wiejskich.

Koncepcja agroturystyki obejmuje system łączący sektor turystyczny i rolny jako pewien model ekonomicznego wsparcia rozwoju społecznego w skali lokalnej. Jej cechą charakterystyczną jest ścisły związek z aktywnym gospodarstwem rolnym, oferującym poza usługami podstawowymi coraz szerszy zakres usług uzupełniających związanych z wypoczynkiem (Kuźniar, 2013), organizowanych przez rolników dla turystów. Stanowi z jednej strony formę wypoczynku na wsi realizowanego w funkcjonującym gospodarstwie rolnym, z drugiej działalność podejmowaną przez rolników, polegającą na świadczeniu usług noclegowych i rekreacyjnych dla turystów (Czerwińska–Jaśkiewicz, 2013). Jest jedną z form pozarolniczej działalności rodzin rolniczych, które organizują pobyt turystów we własnym gospodarstwie rolnym (Bajger-Kowalska i in., 2016).

Agroturystyka oznacza więc świadczenie funkcji turystycznych w ramach gospodarstw rolnych na obszarach o stosownej wartości przyrodniczej, które mogą być zdefiniowane jako przestrzeń, w której rolnictwo jest główną i zazwyczaj dominującą formą użytkowania ziemi, a dodatkowo świadczone są usługi dla zakwaterowanych turystów.

Turystyka w gospodarstwie pozwala rolnikom na łączenie i lepsze wykorzystanie samej produkcji i nieruchomości. Jest to w gospodarstwie rolnym jedno z niewielu działań, które pozwalają łączyć te różne aspekty aktywności, zwiększając wartość dodaną poprzez bezpośrednią sprzedaż produktów rolnych (w cenie wyższej niż ceny hurtowe) i tworzenia przychodów poprzez wykorzystanie posiadanej zabudowy. Agroturystyka nie ogranicza się tylko do gospodarstwa rolnego, lecz opiera się na wszechstronnym wykorzystywaniu warunków krajobrazowych, kulturowych

i infrastrukturalnych danego regionu. Turysta jest zachęcany do przyjazdu również przez krajozaby, wiejską faunę i florę, które są wytworami niepowtarzalnymi, nie dającymi się powielić. Ta oryginalność stanowi o ich atrakcyjności.

Powodzenie tego typu działań opiera się na dążeniu zainteresowanych do nawiązania kontaktu ze wsią, przyrodą, czyli wiejskim światem, który stanowi dla nich pewną atrakcję. Wyraża się ona w wartościach rekreacyjnych płynących z natury, korzystania z zasobów przyrodniczych, przyjmowania wiejskiego stylu życia (sposób spędzania czasu, spożywanie specyficznych potraw, oglądanie i ewentualnie uczestnictwo w praktykach rolniczych itp.).

Agroturyści poszukują bowiem spędzania czasu i zajęć na świeżym powietrzu, odpoczynku w małym, rodzinnym obiekcie w atmosferze życzliwości i gościnności, relaksu, życia w kontakcie z naturą, odnowy biologicznej, a także zajęć rekreacyjno-sportowych (np. pieszych wycieczek, jazdy na rowerze, pływania itp.), wydarzeń rozrywkowo-kulturalnych (głównie w postaci imprez folklorystycznych), degustacji lokalnych potraw, zabaw dla dzieci, często specjalistycznego profilu pobytu (wędkowanie itp.).

Wymagania współczesnego turysty są jednak stosunkowo skomplikowane i wprowadzają pewną dozę sprzeczności. Z jednej strony oczekuje on uroków płynących ze specyfiki miejsca i tradycyjnych rozwiązań architektonicznych czy funkcjonalnych, z drugiej jednak wymaga udogodnień, jakie niesie współczesna cywilizacja (wodociąg, kanalizacja, łącza internetowe, zasięg telefonii komórkowej). Należy zatem znaleźć równowagę między wartościami z przeszłości i potrzebami terażniejszości, między tradycyjnymi wiejskimi zasobami a oczekiwaniami i potrzebami w zakresie warunków bytowych przybyszów z miast. Stąd istotne jest poznanie oferty gospodarstw agroturystycznych, stanowiącej w znacznej mierze o przyciąganiu popytu, na tle uwarunkowań i możliwości, jakie stwarza potencjał regionów, w których są zlokalizowane.

Potencjał gospodarstw agroturystycznych powiatu piotrkowskiego

Próbę oceny podjęto na podstawie analizy danych o gospodarstwach agroturystycznych powiatu piotrkowskiego. Polegała ona na zbadaniu potencjału oferty agroturystycznej na tle uwarunkowań naturalnych, pod kątem oceny miejsca i możliwości wzrostu znaczenia funkcji turystycznej w tkance gospodarczej powiatu. Wykorzystano w tym celu wtórne źródła informacji, materiały udostępniane przez gospodarstwa oraz pozyskane z oficjalnych serwisów internetowych gmin i organizacji turystycznych.

Obszary wiejskie powiatu piotrkowskiego są terenami o przewadze funkcji rolniczej uzupełnianej w niewielkim stopniu działalnością przemysłową i usługową. Jako potencjalny region turystyczny oferują nizinny krajobraz, a zwłaszcza skoncentrowane w południowo-wschodniej części powiatu zbiorniki wodne i stanowiące 23,9% jego powierzchni lasy.

Wyposażenie infrastrukturalne gmin powiatu, pomimo niewątpliwego postępu dokonanego w ostatnich latach, pozostawia jeszcze wiele do życzenia. Obiekty zabytkowe występują pojedynczo i są rozproszone. Istnieje standardowy potencjał do uprawiania sportu, są organizowane tradycyjne imprezy sportowe, turystyczne, kulturalne i religijne. Kulinaria nie wyróżniają się spe-

cją oryginalnością i praktycznie są nagłaśniane jedynie przy okazji imprez folklorystycznych. Terenu nie cechuje szczególna atrakcyjność, istotny jest więc poziom oferty agroturystycznej.

Wyniki badań (Czerwińska–Jaśkiewicz, 2013) ukazują różnorodność wymagań wobec oferty wypoczynkowej na wsi. Obok czynników podstawowych, dotyczących walorów przyrodniczych, klimatu wiejskiego oraz atmosfery pobytu, turyści oczekują dobrych warunków bytowych w pomieszczeniach wyposażonych w dodatkowe wygody, głównie łaźienki, a także możliwości realizowania szeroko pojętej rekreacji.

Na 11 gmin wchodzących w skład powiatu piotrkowskiego w trzech nie ma gospodarstw agroturystycznych, a na terenie pozostałych ośmiu liczba takich gospodarstw wahała się od jednego do sześciu. Łącznie na objętym badaniem obszarze zidentyfikowano i pozyskano informacje o 24 zarejestrowanych gospodarstwach agroturystycznych.

Podstawową atrakcją dla agroturystów są walory przyrodnicze. Akcentują to wyniki badań wielu autorów (Balińska, 2016; Durydiwka, 2012; Griniuk, 2015; Sikora, 2014). W tym kontekście za naturalne można uznać, że na uwzględnionym obszarze agroturystyka nie jest szczególnie rozwiniętą działalnością, a największa liczba gospodarstw agroturystycznych koncentruje się w gminach o najkorzystniejszych zasobach przyrodniczych. Spośród 24 objętych badaniem gospodarstw agroturystycznych ponad 3/4 zlokalizowane jest na obszarze czterech południowo-wschodnich gmin o największej lesistości, korzystnie położonych w dolinie i dorzeczu Pilicy, gdzie lasy, stosunki wodne oraz warunki klimatyczne sprzyjają rozwojowi turystyki. Pozostałe gospodarstwa również przylegają do terenów zalesionych.

Pomieszczenia przeznaczone dla turystów są najczęściej umiejscowione na terenie zadrzewionym. Niemal w połowie gospodarstw podkreślano sąsiedztwo zadbanych ogrodów. Budynki posiadają werandy bądź tarasy, kilkakrotnie podkreślano również istnienie w bezpośrednim sąsiedztwie zabudowań oczek wodnych. W kilku przypadkach sygnalizowano możliwość rozbicia namiotów, a w jednym udostępnienia przyczep kempingowych z pełną dostępnością do pomieszczeń kuchennych i sanitarnych. Teren gospodarstw jest najczęściej ogrodzony i zabezpieczony. Niedoceniana jest jednak kwestia parkingów, których znaczenie dla współczesnego turysty jest bardzo podkreślane (Ciepiela, Jankowski, Sosnowski, 2007). Tylko około połowy gospodarstw oferuje zabezpieczone miejsca parkingowe, i to z wyraźnym zastrzeżeniem, że nie są to parkingi strzeżone.

Poziom świadczonych usług w odczuwalnym stopniu wpływa na popyt agroturystów, a w ślad za tym na znaczenie agroturystyki w gospodarce gminy. Szczególnie istotnym elementem są tutaj warunki zakwaterowania. Liczba miejsc w poszczególnych budynkach mieści się w przedziale 8–22, liczba pokoi od dwóch do pięciu. Pokoje są od jedno- do pięcioosobowych. W niemal połowie przypadków przy pokojach są nowoczesnie wyposażone łaźienki, w trzech przypadkach część pokoi ma własne łaźienki a część wspólne, w pozostałych łaźienki są wspólne.

Część gospodarstw (około jedna trzecia) podkreśla udostępnienie TV w odrębnym pomieszczeniu: salonie z kominkiem, oddzielnej świetlicy, pokoju wypoczynkowym, sali telewizyjnej. Możliwość dostępu do internetu sygnalizowały tylko cztery gospodarstwa.

Potrzeby żywieniowe turystów są zabezpieczone w stopniu zbliżonym do zaobserwowanego w innych badaniach (Bajger-Kowalska i in. 2016, Czerwińska–Jaśkiewicz, 2013). We wszystkich

kwaterach można skorzystać z oddzielnego pomieszczenia kuchennego, w pełni wyposażonej kuchni bądź aneksu kuchennego. Ponadto w ponad 3/4 gospodarstw objętych badaniem istnieje możliwość wykupienia całodziennego wyżywienia, najczęściej z zachowaniem dużej elastyczności zamawiania. Podkreślane są specjalności kulinarne poszczególnych gospodarstw. Promowana jest przy tym dostępność i możliwość nabycia produktów żywnościowych pochodzących bezpośrednio z gospodarstwa.

Najczęściej spotykanym wyposażeniem na terenie gospodarstw są miejsca na grilla (14 wskazań) i ognisko (osiem). W trzech gospodarstwach znajdują się boiska do gry w siatkówkę, a w jednym kort tenisowy oraz stół do ping-ponga. W ponad połowie gospodarstw przygotowano miejsca zabaw dla dzieci wyposażone w piaskownice, huśtawki, zjeżdżalnie, trampoliny, trzy gospodarstwa posiadają również sezonowe baseny dla dzieci. Potwierdzają się więc w znacznej części wyniki innych badań, w świetle których najczęściej spotykanym wyposażeniem gospodarstw agroturystycznych są miejsca na ognisko i teren przeznaczony do relaksu i wypoczynku oraz parking dla turystów (Balińska, 2016).

Istotne i coraz większe znaczenie mają usługi w zakresie animacji czasu wolnego. W turystyce wypoczynek bierny jest w coraz większym stopniu zastępowany wypoczynkiem aktywnym o charakterze rekreacyjnym i zdrowotnym (Jalinik, 2007). Na badanym terenie bliskość lasu pozwala na czynny wypoczynek w postaci zbierania grzybów i owoców leśnych, co podkreślają w swej ofercie praktycznie wszystkie gospodarstwa. W ramach aktywnego wypoczynku dużą popularnością cieszy się jazda rowerem, na terenach powiatu jest wiele tras rowerowych, a sześć gospodarstw agroturystycznych ma w ofercie wypożyczanie rowerów. Gospodarstwa położone w pobliżu zbiorników wodnych ukazują możliwości spływu kajakowego i wędkowania, wypożyczają także sprzęt wodny. Bazująca na istniejących walorach turystycznych oferta w zakresie organizacji czasu wolnego uważana jest jednak za stosunkowo skromną (Balińska, 2016).

Pewne jej wzbogacenie przynosi oferta jazdy konnej. Na terenie powiatu piotrkowskiego funkcjonuje stado ogierów z klubem jeździeckim. Wywiera to wpływ na zainteresowanie prowadzeniem stadnin koni przez okoliczne gospodarstwa. Stąd jazdę konną oferuje niemal połowa badanych gospodarstw (posiadają własne wierzchowce bądź z pobliskich stadnin), w jednym przypadku wskazano możliwość przyjazdu z własnym koniem.

Tylko jedno gospodarstwo podkreślało możliwość uczestniczenia w pracach gospodarskich, w kilku innych sygnalizowano ewentualność bliskiego kontaktu ze zwierzętami. Pojawiły się pojedyncze oferty dotyczące pobytu specjalnego. Wśród uwzględnionych gospodarstw agroturystycznych jest jedno ukierunkowane na pobyt osób niepełnosprawnych, którym udostępnia się sprzęt rehabilitacyjny. Jedno z gospodarstw organizuje uczestnictwo w plenerach malarskich, inne prowadzi turnusy odchudzające z obsługą trenera i lekarza. Zakres tego typu usług jest jednak wciąż niewielki.

Główną siłą lokalnej agroturystyki są wciąż tradycyjne walory przyrodnicze, wartości wiejskości, które pozwalają na większy rozwój turystyki w uprzywilejowanych przez naturę miejscach. Poziom proponowanych usług można uznać za zbliżony do przeciętnego. Większość gospodarstw bazuje na tradycyjnej ofercie turystycznej, mała jest skala unowocześniania i no-

wych inicjatyw. Ponadto turyści przyzwyczajeni do określonego standardu warunków bytowych w stałych miejscach zamieszkania oczekują podobnych udogodnień w miejscu wypoczynku.

Podsumowanie

Rozwój agroturystyki na objętym badaniem terytorium okazuje się stosunkowo skromny. Niewielka liczba gospodarstw agroturystycznych sugeruje, że agroturystyka nie wywiera odczuwalnego wpływu na procesy rozwojowe w skali danego powiatu.

Potwierdza się, że w sytuacji gmin o niezbyt atrakcyjnych warunkach przyrodniczych można mówić jedynie o niewielkim wsparciu gospodarki za pomocą agroturystyki, próbach nieznacznego wzbogacenia jej tkanki gospodarczej. Podobnie jak na większości terenów wiejskich w Polsce (Sikora, 2014), agroturystykę na badanym obszarze można traktować jedynie jako uzupełniającą, a nie alternatywną funkcję gospodarczą obszarów wiejskich.

Na większy rozwój agroturystyki można liczyć jedynie tam, gdzie pozwalają na to warunki naturalne. Stąd pozytywne zmiany mogą być odczuwalne w południowo-wschodniej części powiatu, która ma większe predyspozycje w tym zakresie.

Dalszy rozwój agroturystyki i próba zwiększenia jej roli w rozwoju obszarów wiejskich wymagają zwłaszcza udoskonalenia świadczenia usług przez gospodarstwa agroturystyczne. Ważne jest uruchomienie czynników sprzyjających zdolności do zwiększenia wartości agroturystyki i wzrostowi jej konkurencyjności. Dotyczy to zwłaszcza rozwoju zasobów turystycznych obszaru, poprawy warunków zakwaterowania i organizacji żywienia, zapewnienia wyższej jakości i różnorodności usług turystycznych, promocji oferty. Nacisk powinien być położony na warunki bytowe w samym gospodarstwie, ich unowocześnienie i przystosowanie do wymogów turystów.

Literatura

- Bajger-Kowalska, M., Tracz, M., Uliszak, R. (2016). Uwarunkowania rozwoju na obszarach wiejskich na przykładzie gospodarstw agroturystycznych województwa małopolskiego. *Przedsiębiorczość – Edukacja*, 12, 256–273.
- Balińska, A. (2016). *Znaczenie turystyki w rozwoju gmin wiejskich na przykładzie obszarów peryferyjnych wschodniego pogranicza Polski*. Warszawa: Wydawnictwo SGGW.
- Ciepiela, G., Jankowski, K., Sosnowski, J. (2007). Potencjał agroturystyczny powiatu łosickiego. W: I. Sikorska-Wolak (red.), *Turystyka w rozwoju obszarów wiejskich* (s.152–164). Warszawa: Wydawnictwo SGGW.
- Czerwińska-Jaśkiewicz, M. (2013). *Marketing w agroturystyce*. Difin, Warszawa.
- Durydiwka, M. (2012). *Czynniki rozwoju i zróżnicowanie funkcji turystycznej na obszarach wiejskich w Polsce*. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.
- Griniuk, D. (2015). Wpływ agroturystyki w rozwoju społeczno-gospodarczym województwa podlaskiego. W: B. Roszkowska-Mądra, M. Roman (red.), *Współczesne problemy rozwoju turystyki w ujęciu regionalnym* (s. 60–75). Białystok: PTE Oddział w Białymstoku.
- Grosse, T.G., Hardt, Ł. (2010). *Sektorowa czy zintegrowana, czyli o optymalnej strategii rozwoju polskiej wsi*. Warszawa: „Pro Oeconomia” Fundacja Ewaluacji i Badań Ekonomicznych.

- Jalinik, M. (2007). Uwarunkowania i czynniki rozwoju turystyki wiejskiej w północno-wschodnich województwach Polski. W: I. Sikorska-Wolak (red.), *Turystyka w rozwoju obszarów wiejskich* (s. 343–357). Warszawa: Wydawnictwo SGGW.
- Kamińska, W. (red.) (2015). Innowacyjność w turystyce wiejskiej a nowe możliwości zatrudnienia na obszarach wiejskich. *Studia KPZK PAN, t. CLXIII*.
- Kobus, P., Zrobek, J. (2014). Wiedza rynkowa w strategiach rozwoju lokalnego obszarów słabo rozwiniętych. *Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy, 37*, 392–408.
- Kurtyka, I. (2008). Turystyka wiejska i agroturystyka jako element zrównoważonego rozwoju powiatu kłodzkiego. *Problemy Zagospodarowania Ziemi Górskich, 55*, 175–187.
- Kuźniar, W. (2013). *Aktywność marketingowa gmin i jej oddziaływanie na rozwój turystyki wiejskiej*. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- Marks, E., Jaszczak, A., Połucha, I. (2012). Kierunki rozwoju turystyki zrównoważonej w województwie warmińsko-mazurskim. *Problemy Ekologii Krajobrazu, XXXIV*, 195–201.
- Sikora, J. (2014). Turystyka wiejska, w tym agroturystyka, w kontekście perspektyw rozwoju wsi i rolnictwa w Polsce: analiza wyników badań empirycznych. *Ekonomiczne Problemy Turystyki, 3 (27)*, 113–126
- Tidd, J., Bessant, J. (2013). *Zarządzanie innowacjami*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Wojciechowska, J. (2009). *Procesy i uwarunkowania rozwoju agroturystyki w Polsce*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Zajda, K. (2013). Innowacja w wiejskiej przedsiębiorczości. *Studia Regionalne i Lokalne, 1*, 90–104.
- Zawadka, J. (2010). Ewolucja działalności agroturystycznej w Polsce i typologia wiejskich gospodarstw turystycznych. *Acta Scientiarum Polonorum, Oeconomia, 9 (4)*, 627–638.

AGRITOURISM IN THE ECONOMY OF THE RURAL AREAS ON THE EXAMPLE OF PIOTRKÓW DISTRICT

KEYWORDS

agritourism, entrepreneurship, local development, rural areas

ABSTRACT

The rural areas need impulses to develop and enrich their economic fabric. One of the ways of such a development, closely related to rural areas, is agritourism. The aim of the study is to identify elements of the offer that help the rural community to effectively develop agritourism and the opportunities for the development of this form of entrepreneurship. The research was based on a literature review and analysis of materials on agritourism in the Piotrków district derived from secondary sources. The obtained results confirm that unfavourable natural conditions significantly limit the possibilities of agritourism development on a local scale. Maintaining even a slight economic role of agritourism in the rural areas requires the improvement of services provided by agritourism farms.

Translated by Janusz Zrobek